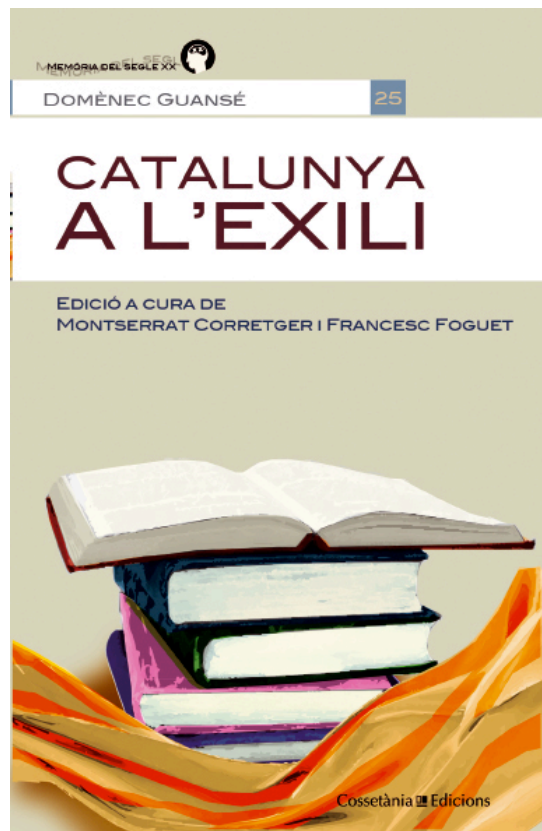

Catalunya a l'exili

De Domènec Guansé

**Edició a cura de Montserrat Corretger
i Francesc Foguet**

“Serà exagerat de dir que tota la Catalunya intel·lectual es troba avui a l'exili? / I què serà de tots aquests escriptors?... Retornaran a poc a poc a Catalunya? Abandonaran els somnis i les plomes? Prosseguiran les seves tasques? Crearan una literatura de l'emigració, plena d'enyorament o d'esperança?... Una esperança certament acompanya molts en aquest exili: l'esperança de no deixar extingir l'esperit de Catalunya i de preparar-ne les futures albades”.

A Catalunya a l'exili intuïm quina va ser l'aportació del tarragoní Domènec Guansé en el periodisme, la literatura i la cultura d'un moment molt transcendent per Catalunya i quin pot ser el seu pòsit en l'actualitat del país. La seva participació en les revistes de l'exili entre el 1939 i el 1968 traspuava compromís ideològic, estudi dels fets històrics i dels personatges destacats i voluntat de teixir relacions entre la Catalunya de l'exili i l'altra.

Des d'uns plantejaments catalanistes i republicans, Guansé hi postul·la el dret de Catalunya a decidir democràticament el seu futur polític en el context del nou ordre internacional obert el 1945 amb la fi de la Segona Guerra Mundial. Com a crític literari, esdevé testimoni de la represa de la immediata postguerra i, fidel a la memòria, defensa la necessitat de preservar la continuïtat cultural en una nova Renaixença. La seva ferma voluntat política i el treball indefallent per involucrar tots els catalans en la lluita patriòtica fan de Guansé una de les veus més autoritzades de l'exili català.

El llibre conté articles de temàtica historicopolítica, sota l'epígraf "L'esperit de Catalunya", i, de contingut literari, sota el títol de "Lletres exiliades".

Extractes del llibre

La veu encoratjadora de Guansé:

«La seva actitud encoratjadora el porta a afirmar amb un cert valor profètic que, i gràcies a aquesta infraestructura cultural dels centres catalans "meravelloses illes catalanes oceans enllà"—, els escriptors exiliats "ens podem considerar més sortosos que els que s'han quedat a Catalunya".

La riquesa, "si no tenim la terra", és "la llengua, la llibertat de poder-nos expressar en català, la llibertat de poder explicar tots els nostres sentiments, de donar al vent les nostres idees, de seguir defensant els nostres ideals...". El punt culminant per sostenir l'ànim col·lectiu parteix de l'argument subseqüent: "No som així, en suma, molt més a la vora que ells, de l'esperit de Catalunya?... No en som, en realitat, menys exiliats?"»

"Tant el caràcter de Guansé com la seva activitat professional el van fer més partidari de les paraules compromeses que de l'acció directa. Actuà, en conseqüència, com a agitador de consciències, pedagog de la història recent i divulgador de biografies i d'esdeveniments patriòtics i intel·lectuals."

El compromís periodístic i personal de l'autor

"La literatura no es fa solament amb paraules. Quan només es vol fer amb paraules, l'intent falla. Les paraules, ja en si, han nascut d'una idea i, en

acordar-se les unes amb les altres, prenen encara més sentit i van més enllà del sentit que l'escriptor voldria donar-los. Per això, resulta que sempre escriure és comprometre's, estar en pro o en contra d'alguna cosa. No hi ha manera humana de fer literatura i restar al marge. El que succeeix és que uns es comprometen deliberadament i altres queden compromesos, com enxampats en la trampa del compromís. Els primers són els que adopten una causa noble i la defensen, els que es converteixen en una consciència activa i viva del seu temps i del seu poble. Els segons són els còmplices de tot el mal que es produeix i inclús, de vegades, el vehicle. Callar, si més no, és consentir.”

Publicat a *Ressorgiment*, el 1956, en l'article d'homenatge als quaranta anys de la publicació, dedicat al director, Hipòlit Nadal i Mallol,

“De tots els eixos ideològics de la producció de Guansé, el més reiterat és el de la història com a garantia de futur, model i estímul social i individual. En aquest aspecte, com el seu mestre Rovira i Virgili, es dedicà a fer pedagogia dels episodis històrics, en especial dels extrems de la història recent, que havia viscut personalment. Dintre d'aquesta rememoració històrica —sempre concretada en un to literari divulgatiu— inclou el record de la feina feta durant l'etapa republicana en els vessants cultural, literari i social; les opinions sobre les expectatives de llibertat per a Catalunya davant de la victòria aliada en la primavera del 1945 i la condemna de la no-intervenció internacional davant del govern de Franco.”

Un retrat amb intensitat del moment que vivia la societat catalana

“Les esquadretes de trimotors, escoltades d'avions de caça, hi avançaven lentes, majestuoses, segures. Evolucionaven per damunt de la carretera, per damunt d'algun poblet proper. Una esgarrifança recorria, en aquells moments, la caravana. Molts saltaven dels camions i dels cotxes i corrien a escampar-se pels camps. Sonaven unes detonacions... Després es feia un silenci pregon, i altre cop la caravana empenia la marxa, lenta per la mateixa confusió de tants cotxes, vers l'exili.”

De “La vida literària a Catalunya. Catalunya a l'exili”, Catalunya. Revista d'Informació i Expansió Catalana [Buenos Aires], núm. 100 (març de 1939), p. 18 i 39.

L'exili, esperança i continuïtat per a les lletres catalanes

“Con anterioridad, se había producido un ensayo de Gobierno autónomo y su presidente, Prat de la Riba —teorizador del catalanismo político—, instaura el Institut d'Estudis Catalans, cuya obra es enorme. Gracias al Instituto, se pueden sistematizar los estudios históricos, arqueológicos, filológicos y, gracias al Instituto, Pompeu Fabra da cima a su labor de codificación del idioma, culminada por la publicación del Diccionari general de la llengua catalana. [...] La Universidad Autónoma de Barcelona, nacionalizada plenamente bajo el

Gobierno de la Generalidad, ensancha su esfera de acción... Y estas realizaciones, paralelas a otras realizaciones (indicadas también someramente en estas páginas) en las artes plásticas, en la música, en la arquitectura, se ha querido, sin respeto alguno, con brutalidad y con infamia, reducirlas a cenizas. Sin embargo, bajo las cenizas el rescoldo perdura. Lo demuestra que algunas de las últimas obras que hemos citado se han publicado en el exilio; lo demuestran los nuevos valores que, entre tantas doctrinas adversas a nuestro espíritu, se han formado en Cataluña, en Mallorca y en Valencia. Todo hace pues prever que la respuesta de las tierras catalanas a tanta opresión es la de preparar un más vasto y profundo resurgimiento.”

“Panorama de la literatura catalana”, Germanor [Santiago de Chile], núm. 559-560 (gener-febren de 1951), p. 26-35.

L'autor

Crític, novel·lista i dramaturg, **Domènec Guansé** (Tarragona 1894 - Barcelona 1978), s'inicià en el periodisme professional de la mà d'Antoni Rovira i Virgili, que, el 1924, li encarregà la secció de crítica literària a la *Revista de Catalunya* i, el 1927, li oferí una columna diària d'opinió a *La Nau*. Durant els anys vint i trenta, afermà la seva dedicació al periodisme cultural i s'especialitzà com a crític en altres publicacions de prestigi com ara *D'Ací i d'Allà*, *Mirador*, *La Publicitat* i *La Rambla*, on dugué a terme també una intensa activitat com a crític teatral. Paral·lelament, ultra diverses traduccions, publicà les primeres novel·les (*Les cadenes d'Eva*, 1932; *Una nit*, 1935) i peces teatrals (*El fill de la Ninon*, 1934; *Volia ser feliç*, 1936; *Una noia és per a un rei*, 1937). Obligat a emprendre el camí de la diàspora el 1939, s'establí a Santiago de Xile, on fou l'ànima de la revista *Germanor*, editada pel Centre Català. A l'exili publicà *La pluja d'or* (1950) i *Laberint* (1952), a més de deixar altres novel·les encara inèdites, i una obra modèlica de l'assagisme lletraferit: *Retrats literaris* (1947), reeditada amb el títol *Abans d'ara* (1966). De retorn a Barcelona el 1963, va escriure les biografies de Margarida Xirgu (1963), Pompeu Fabra (1964) i Anselm Clavé (1966). És considerat un dels periodistes culturals catalans més destacats del segle XX